లా రిపోర్టులు గుర్తు పెట్టవలసింది

భారతదేశ సర్వోన్నత న్యాయస్థానం

లోగేంద్రనాథ్ ఝా మరియు ఇతరులు
వర్సెస్
శ్రీ పొలాయ్ లాల్ బిస్వాస్

**[శ్రీ హరిలాల్ కానియా, ప్రధాన న్యాయమూర్తి,
పతంజలి శాస్త్రి, యస్.ఆర్.దాస్ అండ్ విలియన్ బోస్ జె జె)**

నేర శిక్షా స్మృతి (v/1898), సెక్షన్ 439(4) – నిర్దోషిత్వానికి వ్యతిరేకంగా పునస్సమీక్ష – హై కోర్టు అధికారాలు – వాస్తవాల అన్వేషణలను వ్యతిరేకించడం – అసంబద్ధత

నేరశిక్షాస్మృతి సెక్షన్ 439 , సబ్-సెక్షన్(1) సెక్షన్ 423 ద్వారా అప్పీలేట్ కోర్టుకు ఇవ్వబడిన ఏవైనా అధికారాలను హైకోర్టు తన విచక్షణతో వినియోగించికోవడానికి అధికారాన్ని చేకూరుస్తుంది. అయితే సబ్-సెక్షన్(4) "నిర్దోషిత్వ నిర్ణయాన్ని దోష నిర్ధారణగా" మార్చే అధికారాన్ని ప్రత్యేకంగా మినహాయించింది. అయితే నిర్దోషిగా ప్రకటించి ఉత్తరువుకు వ్యతిరేకంగా ఒక ప్రైవేట్ పక్షందారు చేసిన పునస్సమీక్ష పిటిషన్ ను పరిష్కరించడంలో హై కోర్టు ఎటువంటి లోపం లేనప్పుడు , సాక్ష్యాధారాలను తిరిగి అంచనా వేయవచ్చు మరియు నిర్దోషిగా విడుదల చేసే వాస్తవాంశాన్ని రద్దు చేయవచ్చని, దీని అర్థం కాదు , కేవలం అది నిర్దోషిని నిర్దోషిగా గుర్తించడం మరియు విచారణకు ఆదేశించడంద్వారా అతనికి శిక్ష విధించడం మాత్రమే ఆగిపోతుంది.

నేర విచారణ అప్పీలు అధికార పరిధి: క్రిమినల్ అప్పీల్ నంబరు 17/1951

క్రిమినల్ రివిజన్ నంబరు 1533/1950 లో 22-1-1951 తేదీన పాట్నాలోని హై కోర్టు (ఇమామ్ జె) వెలువరించిన తీర్పు మరియు ఉత్తరువును సవాలు చేస్తూ దాఖలైన అప్పీలు.

[అప్పీలుదారుల తరపు యస్.పి.సిన్హా (పి.యస్.సఫీర్ మరియు కె.ఎన్.అగ్రవాల్ తో)

ప్రతివాదితరపు ఎవరూ లేరు.

1951, మే 24 తీర్పు రాసి వెలువరించినవారు

పతంజలి శాస్త్రి , జె. — సెషన్స్ జడ్జి , పూర్నియా , అప్పీలుదారులను నిర్దోషులుగా ప్రకటిస్తూ వెలువరించిన ఉత్తరువులను పక్కనపెట్టి వారి పునర్విచారణకు ఆదేశిస్తూ జారీ చేసిన పాట్నాలోని హై కోర్టు ఉత్తరువును సవాలు చేస్తూ స్పెషల్ లీవ్ (ప్రత్యేక అనుమతి) ద్వారా ఈ అప్పీలు దాఖలైంది.

పొలాయ్ లాల్ బిశ్వాస్ పోలీసు ఠాణాలో దాఖలు చేసిన ఫిర్యాదు మరియు అతని సూచనల ప్రకారం అప్పీలుదారులు పైన భారతీయ శిక్షాస్మృతి సెక్షన్లు 147 , 148 , 323 , 324 , 326 , 302 మరియు 302/149 అభియోగానికి గురిచేయబడ్డారు. ప్రాసిక్యూషన్ కథనం ప్రకారం....1949 నవంబరు 29వ తేదీ ఉదయం 10 గంటలకు ఫిర్యాది తన పొలంలో వరిపంట కోస్తుండగా బళ్ళేలు , లాఠీ ఇంకా ఇతర ఆయుధాలతోపాటు ఓ యాభైమంది గుంపుగా పొలంలోకి వచ్చారు.గుంపును నడిపించే 1 వ అప్పీలుదారు లోగేంద్రనాథ్ ఝా మిగిలివున్న వివాదాలన్నింటినీ పరిష్కరించాల్సిందిగా ఫిర్యాదిని దబాయించి అడుగుతూ , వివాదాలు గనక పరిష్కరించకపోతే వారిని తీసుకువెళ్లడానికి అనుమతించనన్నాడు. ద్యామ్తో అక్కడ వాగ్వాదం చోటు చేసుకుంది. వెంటనే , లోగేంద్ర దాడి చేయాల్సిందంటూ తన మనుషులను ఆదేశించాడు. అప్పుడు లోగేంద్ర ఇంకా అతని మనుషుల్లో ఒకరైన హరిహర్ బల్లెంతో కంగాలీను కొట్టడంతో అతను కిందపడి అక్కడికక్కడే మరణించాడు. పోలీసులకు సమాచారం అంధించడంలో వాళ్ళు కేసు దర్యాప్తు చేసి అభియోగ పత్రాన్ని దాఖలు చేశారు. విచారణకుగాను అప్పీలుదారులను సెషన్సుకు పంపే మెజిస్ట్రేటు ప్రాథమికంగా కేసు రూపొందించబడిందని గుర్తించి అప్పీలుదారులను సెషన్స్ కోర్టుకు విచారణకు పంపారు.

లోగేంద్ర సోదరులు మహేందర్ మరియు దేబెండర్ లు (అప్పీలుదారులు 2 మరియు 3) దండ్ భోరా గ్రామంలో లేరని ఆ గ్రామంలోని భూములన్నీ గత పంపకంలో లోగేంద్రకు కేటాయించబడినందున ఆ గ్రామంతో తమకు ఎలాంటి సంబంధం లేదని , సంఘటన జరిగిన రోజు లోగేంద్ర గ్రామంలోనే లేడని , అయితే వెంటనే వచ్చాడంటూ అప్పీలుదారులు ఇతర విషయాలతోపాటుగా పేర్కొంటూ తమపై మోపబడిన నేరాన్ని అంగీకరించలేదు. లోగేంద్ర గ్రామంలోకి రావడంతోటే గ్రామంలోని అతని శత్రువుల కోరికమేరకు అతనిని సంఘటనా స్థలికి ఈడ్చుకువెళ్లారని, అంతకు క్రితమే అక్కడికి వచ్చిన సబ్ ఇన్స్పెక్టర్ అతనిని అదుపులోకి తీసుకున్నారని పేర్కొన్నారు. అయితే గ్రామంలో రెండు వర్గాలు ఉన్నాయని , ఒకటి ఫిర్యాది బంధువు హరీమోహన్ , మరొకటి లోగేంద్ర నేతృత్వంలోనిదని ఇంక వీటితోపాటుగా అనేక రెవెన్యూ , క్రిమినల్ ప్రొసీడింగులు

ఉన్నాయని మరియు ఈ నాయకుల కుటుంబాల మధ్యన చిరకాలంగా శతృత్వం ఉందని తత్ఫలితంగానే అప్పీలుదారులపైనా ఈ తప్పుడు కేసును చొప్పించరానికూడా పేర్కొన్నారు.

సెషన్స్ జడ్జి సాక్ష్యాధారాలను నిశితంగా పరిశీలించి అప్పీలుదారులు ఆరోపించినట్లుగా ముఠా తగవులు ఉండడం నిజమేనని నిర్ధారించారు. అయితే, నేర సమయాన నేరం జరిగినచోటగాక, మరొక చోట ఉన్నారన్న (యాలిబై) అప్పీలుదారుల వాదన సంతృప్తికరంగా లేదని "కానీ ప్రాసిక్యూషన్ పేర్కొన్న వాస్తవం" , ఆయన గమనించడం కొనసాగిస్తూ , "ప్రతివాదం (డిఫెన్స్) తో మిధ్య అని నిర్ధారించలేరు లేదా ప్రతివాదంలోని బలహీనత ప్రాసిక్యూషన్ కు బలం కలిగించడానికి ప్రాతిపదిక కాదు. ప్రాసిక్యూషన్ నిర్ణయానికి అది కట్టుబడాలి మరియు అది చెప్పిన కథను ప్రాథమిక దశలోనే నిరూపించగలగాలి. నిందితులను దోషులుగా నిర్ధారించేముందు ప్రాసిక్యూషన్ ఆరోపించిన సంఘటన తీరు నిస్సందేహంగా నిర్ధారించబడాలి." ఈ విధంగా కేసువైపు దృష్టి సారిస్తూ మరియు సంఘటన జరిగినప్పుడు అతను పండించిన వరిపంట కోతల పనిలో ఉన్నాడని ప్రాసిక్యూషన్ పేర్కొన్న విషయాన్ని గమనించిన సెషన్స్ జడ్జి , వ్యతిరేక వర్గానికి చెందిన ప్రాసిక్యూషన్ సాక్షుల వాంగ్మూలలను విమర్శాత్మకంగా పరిశీలించి ప్రాసిక్యూషన్ కథనం ఆమోదయోగ్యంగా లేదన్న నిర్ణయానికి వచ్చారు. తనను చిన్ననాటినుంచి పెంచి పెద్దచేసిన తన అమ్మమ్మ పారస్ మణి వద్దనుంచి బటై పరిష్కార ఒప్పందాన్ననుసరించి భూమిని తీసుకున్నట్లుగా చెప్పబడుతున్న పొలాయ్ వయస్సు 19 సంవత్సరాలు, అవివాహితుడు. ఇంకా ఇప్పటికీ తన అమ్మమ్మతో కలిసి ఉంటున్నాడు. అతను ఏ ఇతర వ్యక్తికి బటైదారుగా ఉన్నట్లుగా క్లెయిము చేయడంలేదు. "ఈ సందర్భంలో" జడ్జి చెప్పడం కొనసాగిస్తూ "తన బాల్యదశనుండి కన్నబిడ్డలా పెంచి పెద్ద చేసిన అమ్మమ్మ జీవితకాలంలో పొలాయ్ తన మామూ (తల్లి సోదరుడు) భీమిలోని కొంతమేర సాగుచేయడానికి అనుమతించే విషయాన్ని నమ్మడానికి తగిన కారణం నాకు కనిపించడంలేదు." లేదా ఇదీ విశ్వసించదగ్గదిగా లేదు , అవివాహితుడు మరియు చిన్ననాటినుంచి ఏ విధమైన ఇబ్బంది లేకుండా జీవించే ఆ యౌవకుడు పొలాయ్ తన మామూ (తల్లి సోదరుడు) భూముల్లో బటైసాగు చేసేపనిని తానే స్వయంగా చేపట్టివుండేవాడని , తీర్థానంద్ (పిడబ్ల్యు.14) వాంగ్మూలంలో వెల్లడించిన ప్రకారంగా , మరీ ముఖ్యంగా అధిక వ్యవసాయ ఖర్చుల నేపథ్యంలో." అందువల్ల , పోలీయ్ సాగుకోసం తన అమ్మమ్మ లేదా మామయ్యల భూముల్ని బటైదారుగా కలిగివున్నాడని మరియు సంఘటన జరిగిన సమయంలో అతను భూముల్లోని వరిపంటను కోసే పనిలో వున్నాడన్న మొత్తం కథనాన్ని ఆయన విశ్వసించలేదు. ఆయన దృష్టిలో ఈ తప్పుడు కథనం ఆయన అభిప్రాయం ప్రకారం , "సంఘటన జరిగినట్లు ఆరోపించబడిన విధానానికి

సంబంధించి ప్రాసిక్యూషన్ కేసును తీవ్రంగా ప్రభావితం చేసింది". ఇదేకాదు, ఆయన ప్రాసిక్యూషన్ సాక్షుల వాంగ్మూలంలో అనేక అంతరాలు మరియు వైరుధ్యాలను కూడా కనుగొన్నారు, అవి ఆయన దృష్టిలో, ప్రాసిక్యూషన్ అసలైన వాస్తవాల దాపరికంలో దోషి అని చూపడానికి కారణమయ్యాయి. "అలాంటి అసలు వాస్తవాల దాపరికం దృష్ట్యా", జడ్జి "ఇది కేటాయింపు బాధ్యత మరియు రెండు పార్టీలలో ఏది పోరాటాన్ని ప్రారంభించిందో, ఏది ఆత్మరక్షణలో పనిచేసిందో నిర్ణయించడమన్నది నాకు సాధ్యమయ్యేలా కనిపించడం లేదు. ఈ నేపథ్యంలో జరిగినదా నికి ఏదో ఒక పార్టీని బాధ్యులుగా చేయడం అస్సలు సాధ్యం కాదు. ఈ దృష్ట్యా, ప్రాసిక్యూషన్ ఆరోపించిన సంఘటనల విధానం నిస్సందేహంగా వాస్తవమని నిర్ధారించబడనందున, ఈ పరిస్థితుల దృష్ట్యా, నిందితులు తమపై మోపబడిన అభియోగాలకు సంబంధించి ఎలాంటి నేరాలకు క్షేమకరంగా శిక్షించబడరని నేను భావిస్తున్నాను" అంటూ ముగించారు. తదనుసారం జడ్జి అప్పీలుదారులపై ఆరోపించబడిన సమస్త అభియోగాలనుండి వారిని నిర్ధోషులుగా ప్రకటించారు.

ఆ ఉత్తర్వుకు వ్యతిరేకంగా ఫిర్యాది పొలాయ్ నేర శిక్షాస్మృతి సెక్షన్ 439 కింద హైకోర్టులో పునస్సమీక్ష పిటిషన్ దాఖలు చేశారు. సదరు పిటిషన్ ను విచారించిన జడ్జి సాక్ష్యాధారాలను కొంతవరకు పరిశీలించి, అప్పీలుదారులను నిర్ధోషులుగా ప్రకటించడమనేది అసహజత్వంతో కూడుకుని యున్నందువల్ల సెషన్స్ జడ్జి తీర్పు అనుమతించదగినది కాదన్న నిర్ధారణకొచ్చారు. ఆయన అభిప్రాయానుసారం, "మొత్తం తీర్పు, ఈ విధమైన కేసులో, వాస్తవ దృక్పథం లేకపోవడాన్ని ప్రకటిస్తుంది. ఈ కేసులోని చిన్నపాటి వ్యత్యాసాలను చూసుకోవడంలోను మరియు కేసుకు సంబంధించిన ముఖ్యమైన విషయాలను విస్మరించడంలోను సెషన్స్ జడ్జి తమకు తాము పూర్తిగా అపమార్గదర్శనం పట్టారు" మరియు పొలాయ్ ద్వారా వరిసాగు మరియు కోతకు సంబంధించి ప్రాసిక్యూషన్ ప్రవేశపెట్టిన సాక్ష్యాన్ని తిరస్కరించడానికి సమర్ధనీయమైన కారణం లేదు. "అయితే, నేను ఇప్పుడు ఆదేశించబోయే కేసును పునః విచారణ చేపట్టినపుడు విచారణ కొనసాగించబోయే జడ్జి ఈ తీర్పులో నేను వెలిబుచ్చిన పరిశీలనలు వ్యాఖ్యల ప్రభావానికి లోనుకారాదని నేను కచ్చితంగా స్పష్టీకరిస్తున్నాను" అంటూ ఆయన మందలింపు సూచనతో ముగించారు.

అప్పీలుదారుల తరపున మిస్టర్ సిన్హా రెండు వాదనలను లేవదీశారు. మొదటగా, నిర్ధోషిగా ప్రకటించబడే ఉత్తరువుపైన కేవలం ప్రభుత్వ సూచనమేరకే హైకోర్టుకు అప్పీలు చేయడానికి వీలు కల్పించే నేర శిక్షాస్మృతి సెక్షన్ 417 కు సంబంధించినంతవరకు ప్రైవేట్ పార్టీ సూచనమేరకు

సెక్షన్ 439 కింద పునస్సమీక్ష పిటిషన్ అనర్హమైనది, మరియు రెండవది సెక్షన్ 439, సబ్–సెక్షన్(4) ట్రయల్ జడ్జి వాస్తవాల నిర్ణయాలను తారుమారు చేయడంలో ప్రస్తుత కేసులో హైకోర్టు తన పునస్సమీక్ష అధికారాలను అధిగమించిందని స్పష్టంగా సూచించింది. అయితే ప్రత్యేకించి ప్రతివాది ప్రా తినిధ్యం వహించనందున మరియు అతని రెండవ మరియు ప్రత్యామ్నాయ వాదన అమలులో వుంటుందని మేము భావిస్తున్నందువల్ల మిస్టర్ సిన్హా మొదటగా పేర్కొన్న వాదనపై ఎటువంటి అభిప్రాయాన్ని అయినా వ్యక్తం చేయడం అనవసరమని మేము భావిస్తున్నాము.

హై కోర్టులోని జడ్జి ఈ కేసులో సాక్ష్యాలను పునః పరిశీలించారని మరియు నిర్ణయాలు అసహజత్వంతో కూడుకుని ఉన్నాయని మరియు వాస్తవ దృష్టి కోణంలో వైరుధ్యాలు ఉన్న కారణంగా సదరు నిర్ణయాలతో విభేదించారని పైన పేర్కొనబడిన తీర్పు సారంశీకరణనుండి గ్రహించవచ్చు. ఆయన కొనసాగిస్తూ మరియు “దిగువకోర్టు వెలువరించిన తీర్పు ఎంతటి అసమంజసమైనదో స్పష్టంగా వ్యక్తపరుస్తూ సెషన్స్ జడ్జి ప్రాసిక్యూషన్ కథనాన్ని విశ్వాసంలోకి తీసుకోకపోవడానికి కారణమైన ప్రాసిక్యూషన్ సాక్ష్యంలోని అంతరాలు మరియు కేసు పరిస్థితులు కేసును నిరూపించడంలో ప్రాసిక్యూషన్ విఫలమైందనీ నిర్ధారణకు రావడానికి ఎటువంటి సమర్థనీయమైన ఆధారాన్ని అందించలేదు. నిర్దోషిగా విడుదల చేయబడిన ఉత్తరువుపై పునస్సమీక్షలో విచారణ పరిధిని హైకోర్టులో జడ్జి సబబుగా అంచనా వేయలేదని మేము అభిప్రాయపడుతున్నాము. సెక్షన్ 439 , సబ్–సెక్షన్(1) కింద హైకోర్టు తన విచక్షణాధికారంతో , సెక్షన్ 423 ద్వారా అప్పీలేట్ కోర్టుకు ఇచ్చిన ఏ అధికారాలనైన వినియోగించడానికి అధికారం ఇచ్చినప్పటికీ , సబ్ సెక్షన్(4) ప్రత్యేకంగా కనుగొన్న నిర్దోషిగా విడుదల చేసే వాస్తవంశాన్ని నేరస్థాపనగా మార్చే అధికారాన్ని మినహాయిస్తుంది. నిర్దోషిగా ప్రకటించె ఉత్తరువుకు వ్యతిరేకంగా ఒక ప్రైవేట్ పక్షం దాఖలు చేసిన పునస్సమీక్ష పిటిషన్ ను పరిష్కరించడంలో, హైకోర్టు ఎటువంటి లోపం లేనప్పుడు , సాక్ష్యాధారాలను తిరిగి అంచనా వేయవచ్చు మరియు నిర్దోషిగా విడుదల చేసే వాస్తవంశాన్ని రద్దు చేయవచ్చని దీని అర్థం కాదు కేవలం అది నిర్దోషిని నిర్దోషిగా గుర్తించడం మరియు తిరిగి విచారణకు ఆదేశించడంద్వారా అతనికి శిక్ష విధించడం మాత్రమే ఆగిపోయింది. ట్రయల్ కోర్టు తీర్పును కేవలం “వక్రమైనదిగాను” మరియు “దృక్పథంలేనిదిగాను” అభివర్ణించడం ద్వారా కేసులోని సాక్ష్యాధారాలను ట్రయల్ కోర్టు సాక్ష్యంయొక్క విలువను గ్రహించడాన్ని ఆధారంగా చేసుకుని హై కోర్టు కనుగొన్న వాస్తవాలను రద్దు చేయదు. కోర్టు నిర్దోషిగా ప్రకటించడాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ ప్రైవేట్ పార్టీ దాఖలు సేసిన పునస్సమీక్ష దరఖాస్తుపై దిగువ కోర్టులోని జడ్జి సబ్–సెక్షన్ (4) ను మాత్రమే అమలుపరుస్తూ చేసింది ఇదే ,

అయితే, మా అభిప్రాయం ప్రకారం సరిగ్గా సాధ్యం కాలేదు. నిస్సందేహంగా జడ్జి అప్పీలుదారులను దొషులుగా నిర్ధారించకుండా , కేసును పునఃవిచారణ చేపట్టినపుడు జడ్జి తీర్పులో వెలిబుచ్చిన పరిశీలనలు వ్యాఖ్యల ప్రభావానికి లోను కారాదంటూ మందలింపు సూచన చేయడం జరిగింది. అయితే ఆయన అప్పీలుదారు లకు వ్యతిరేకంగా పాచికలతో నిండుగా బరువు మోపారనడంలో కించిత్తు సందేహం నెలకొంది మరియు కేసును పరిశీలించే ఏ సబార్డినేట్ న్యాయాధికారికైనా ప్రాసిక్యూషన్ సాక్షుల విశ్వసనీయత మరియు సాధారణ పరిస్థితులలో తీర్పులో వ్యక్తీకరించబడిన బలమైన అభిప్రాయాలకు పూర్తిగా పక్కన పెట్టడానికి కష్ట సాధ్యమనిపించవచ్చు.

హై కోర్టులోని జడ్జి ఈ కేసును తాను వ్యవహరించే పద్ధతిలో పరిష్కరించడంలో తన పునస్సమీక్ష అధికారాలను అధిగమించినట్లుగా మేము అభిప్రాయపడుతున్నాము మరియు అప్పీలుదారులపైన పునః విచారణ ఉత్తరువు పక్కన పెట్టబడింది. సెషన్స్ జడ్జి వెలువరించిన నిర్దోషిత్వం ఉత్తరువు పునరుద్ధరించబడింది.

అప్పీలు అనుమతించబడింది. అప్పీలుదారు ఏజెంట్: కుందన్ లాల్ మెహతా